

Голові спеціалізованої вченої ради Д64.707.03
Національного університету цивільного захисту
України, заслуженому працівнику освіти, д.держ.упр.,
професору С.М. Домбровській

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора Бєлая Сергія Вікторовича, заступника начальника навчально-методичного центру – начальника відділу методичного забезпечення навчального процесу Національної академії Національної гвардії України на дисертаційну роботу Кропивницького Віталія Станіславовича на тему: «Механізми публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні», яку подано до захисту на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою.

В сучасних умовах в світі та в Україні ризик виникнення стихійних лих, техногенних аварій, терористичних актів стрімко зростає. Як наслідок, все частіше (практично щодня) повідомляється про надзвичайні ситуації, що відбуваються у світі: війни, стихійні лиха, аварії, екологічні катастрофи, що супроводжуються загибеллю людей, руйнуванням житлових будинків, об'єктів господарювання, інфраструктури, забрудненням і зараженням довкілля. Найбільші збитки населенню, територіям і державі завдають надзвичайні ситуації військового, природного та техногенного характеру.

В цьому контексті метою публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту є забезпечення гарантованого рівня безпеки громадян і територій, матеріальних і культурних цінностей, довкілля від негативних наслідків надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період в межах науково обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

Останніми роками в Україні було розроблено і прийнято цілу низку законодавчих і нормативно-правових актів, які регулюють діяльність у сфері запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій, накопичено значний досвід у проведенні заходів з попередження надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків. Однак комплексного та всебічного вирішення існуючих проблем формування та реалізації публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні ще не відбулося повною мірою. Адже, на жаль, ще не відбулося суттєвого підвищення якості публічного управління та адміністрування у зазначеній сфері та не створено сприятливих умов для подальшого безпекового розвитку українського суспільства, в тому числі у сфері цивільного захисту. Усе зазначене доводить актуальність і своєчасність дисертаційного дослідження Кропивницького В.С., постановку мети роботи та завдань для її досягнення.

Дисертаційне дослідження проведено Кропивницьким В.С. в межах науково-дослідної роботи навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України, а саме за темами: «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (ДР № 0115U002035) та «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Зміст дисертації, структура та виклад теоретико-методологічних розробок свідчать про завершеність наукового дослідження, в якому розв'язано задекларовану автором актуальну наукову проблему. За результатами детального вивчення представлених матеріалів, можна дійти висновку, що основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, які викладені у дисертації Кропивницького В.С. є логічними та послідовними.

Всі положення наукової новизни є обґрунтованими, доведеними та достовірними. Достовірність розроблених теоретичних положень дисертації підтверджена упровадженнями в практичну діяльність. Зокрема здобувачем:

- обґрунтовано концептуальні засади стратегії публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в умовах глобальних загроз та викликів сьогодення через російську військову агресію та пандемію COVID-19, що передбачає формування системи публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в ризик-орієнтованих умовах, а саме, в умовах запровадження воєнного стану та правових і соціальних обмежень, підвищення ризику виникнення надзвичайних ситуацій, як на глобальному рівні, так і на державному, регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях;

- обґрунтовано теоретико-методологічні основи публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту на основі застосування широкого міждисциплінарного підходу, що враховує об'єктивні закономірності та досягнення різних галузей науки: публічного управління та адміністрування, філософії, історії, економічної теорії, політології, психології, соціології, екології та інших наук про суспільство, людину, навколишнє середовище, що вивчають об'єктивні закономірності розвитку держави, суспільства, природи, людини. Фундаментальним аксіоматичним постулатом удосконалення системи публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту має стати концепція органічної єдності та взаємозалежності політичної, публічно-управлінської, безпекової, соціальної, економічної, інформаційної, екологічної, кліматичної та інших складових;

- удосконалено теоретико-методологічні підходи до оцінки ефективності та результативності системи публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні на глобальному та національному рівнях: на міжнародному рівні шляхом порівняння відповідних українських показників з показниками інших країн світу, а саме: інтегральних показників – ключових індикаторів розвитку сфери цивільного захисту в Україні у таких світових рейтингах, як: Індекс ефективності врядування (Government Effectiveness Index);

Рейтинг найбезпечніших країн світу (Global peace index); Індекс стійкості навколишнього середовища (Environmental Sustainability Index); Індекс екологічної ситуації (Environmental Performance Index); Індекс глобальної безпеки в галузі охорони здоров'я (Global Health Security); на національному рівні – шляхом порівняння внутрішньої щорічної динаміки розвитку публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту, як комплексно, так і окремо за кожною зі складових гасла українських рятувальників «Запобігти. Врятувати. Допомогти»;

– дістали подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат теорії державного управління, що, на відміну від існуючого, передбачає тлумачення поняття «механізм публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту», як сукупності принципів, форм, методів, інструментів, засобів, важелів, стимулів, заходів (правових, соціально-економічних, політичних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та інших) та способів (правила) їх застосування суб'єктом по відношенню до об'єкта в межах діючого законодавства з метою запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків у мирний час та в особливий період;

– дістали подальшого розвитку напрями модернізації публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні, а саме: ініціювання внесення відповідних змін до Кодексу цивільного захисту України з метою його адаптації до міжнародного законодавства з метою європейської та євроатлантичної інтеграції країни; діджиталізація публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту через впровадження передових ІТ-технологій SMART і HR управління; залучення громадянського суспільства в процеси прийняття та реалізації важливих державно-управлінських рішень у сфері цивільного захисту з метою посилення їх публічного характеру; необхідність забезпечення відповідного рівня державного матеріально-технічного та фінансового забезпечення сфери цивільного захисту для виконання поставлених завдань в умовах воєнного стану в Україні.

3. Теоретико-методологічна та практична значущість результатів дисертаційного дослідження.

Дисертантом розроблено та обґрунтовано теоретичні і методологічні положення, практичні рекомендації з метою нового вирішення наукової проблеми щодо визначення напрямів удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у подальшому розвитку основ сучасної теорії державного управління при обґрунтуванні нової парадигми відносно застосування системно-універсальних концептуальних підходів до стратегії формування та реалізації публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у визначенні теоретичних положень, формуванні методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту та можливості їхнього застосування в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, що сприятиме сталому безпековому розвитку держави та забезпеченню національної безпеки.

Так, розглянуто та схвалено пропозиції дисертанта щодо напрямів удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту на різних рівнях державного управління та в освітньо-науковій діяльності закладів освіти на наукових установах, а саме: Департаментом технічного регулювання Міністерства економіки України; Департаментом цивільного захисту, оборони та взаємодії з правоохоронними органами Київської обласної військової адміністрації; Головним управлінням ДСНС України у Київській області; Управлінням ДСНС України в Житомирській; Інститутом державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту; Національним університетом цивільного захисту України.

Основні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування для

подальшого удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні, в тому числі на регіональному та місцевому рівнях.

4. Відповідність дисертації паспорту спеціальності.

Дисертація Кропивницького В.С. на тему: «Механізми публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні» відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, а саме наступним його пунктам:

- теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів державного управління: категорії, закономірності, принципи, методи, концепції, моделі, системи, класифікація.
- цілі, завдання, функції держави, стратегії її розвитку, як чинники формування та функціонування механізмів державного управління;
- організаційний, правовий, ресурсний і інші види механізмів державного управління.

5. Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

За результатами вивчення авторського доробку в опублікованих працях можна засвідчити наступне: опубліковані дисертантом матеріали у достатній мірі відображають основні положення та наукові розробки дисертації.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 40 наукових працях, із них: 1 – одноосібна монографія; 14 – статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України; 9 – статті у наукових періодичних виданнях інших держав із напряму, з якого підготовлено дисертацію (в т.ч. 3 статті проіндексовані у міжнародній наукометричній базі даних Web of Science); 16 – наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Загальний обсяг публікацій відповідно до теми дисертаційного дослідження становить 29,5 друк. арк.

Реферат висвітлює основні розділи дисертаційної роботи та отримані в ній наукові результати.

Вищезазначене та вивчення наукових публікацій Кропивницького В.С. дозволяє зробити висновок, що основні результати дослідження достатньо повно оприлюднені до захисту дисертаційної роботи.

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Структура і зміст дисертаційного дослідження логічно й послідовно пов'язані між собою. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у роботі, як із погляду сучасних науково-теоретичних досліджень, так і з позицій практичної реалізації, є достатньою.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, який нараховує 426 найменувань. Загальний обсяг роботи – 464 стор., з них 406 стор. – основний текст. Дисертація містить 22 рисунки та 4 таблиці.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження виконане на достатньо високому теоретико-методологічному рівні, але мають місце окремі дискусійні положення та зауваження, а саме:

1. У підрозділі 1.1 дисертаційного дослідження «Понятійно-категоріальний аналіз основних дефініцій сфери цивільного захисту як об'єкту публічного управління та адміністрування» (с. 40-41) здобувач зазначає, що в останнє десятиліття ХХ ст. в науковій літературі з'явилася та набула широкого обговорення серед науковців дефініція «національна безпека». При цьому дисертант підкреслює, що традиційно під національною безпекою розумілася захищеність держави від зовнішніх військових загроз. В цьому контексті було б логічним представити авторську трактовку поняття національна безпека з урахуванням вищезазначеного твердження та враховуючи той факт, що відповідно до Закону України «Про основи

національної безпеки України» органи та підрозділи цивільного захисту віднесено до суб'єктів забезпечення національної безпеки України.

2. Дисертант у підрозділі 1.2 дисертації «Сутність та зміст системи цивільного захисту як чинника національної безпеки держави» (с. 67) зазначає, що «для держави забезпечення цивільного захисту населення і територій в умовах природних і техногенних катастроф є одним із найважливіших завдань у забезпеченні безпеки громадян». На наш погляд, ця теза потребує більш поглибленого вивчення, подальшого обґрунтування та корегування, враховуючи факт катастрофічного збільшення кількості та зростання масштабів надзвичайних ситуацій саме воєнного характеру в Україні в сучасних умовах у порівнянні з надзвичайними ситуаціями природного і техногенного характеру.

3. У підрозділі 2.1 дисертаційної роботи «Генезис методологічних підходів до теорії публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту» (с. 117) здобувач слушно підкреслює, що «публічне управління та адміністрування можна визначити, як систему координації державних органів, органів місцевого самоврядування, некомерційних і змішаних структур, яка покликана забезпечити задоволення громадських інтересів і вирішення суспільних проблем. При цьому, публічне управління – це не тільки політичний, а й адміністративний процес, який включає дії формальних і неформальних акторів, залучених до ухвалення державних рішень, а також формальних і неформальних структур, створених для прийняття і виконання зазначених рішень». На наш погляд, у зазначеному вище контексті дисертанту було б доцільним і логічним розкрити в дисертації особливості, зміст та структуру системи публічного управління та адміністрування саме у сфері цивільного захисту.

4. На рисунку 2.5 дисертації (С. 154) та рисунку 2 реферату (С. 14) «Механізми публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту» здобувачем представлені інструменти інституційно-правового механізму, а саме: Конституція України; нормативно-правові акти: Верховної

Ради, Президента, Кабінету Міністрів, міністерств і відомств, органів місцевого самоврядування. Доцільно було б навести не загальні, а конкретні інструменти інституційно-правового механізму, які мають безпосереднє відношення до публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні.

5. Аналізуючи проблеми публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту, дисертант зазначає, що «формування системи забезпечення цивільної безпеки населення і захисту критично важливих об'єктів і територій під час надзвичайних ситуацій зазнає впливу цілої низки тісно пов'язаних між собою закономірностей». Однак не зовсім зрозуміло, які саме закономірності здобувач має на увазі та яким чином вони впливають на особливості формування та реалізації механізмів публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту щодо реалізації заходів захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період.

Вважаємо за необхідне зазначити, що запропоновані для обговорення питання і рекомендації мають здебільшого дискусійний характер і не впливають на загальну високу оцінку представленої дисертаційної роботи і скоріше визначають перспективи подальшої наукової роботи В.С. Кропивницького за визначеним напрямом досліджень – публічне управління та адміністрування у сфері цивільного захисту.

8. Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Кропивницького В.С. на тему: «Механізми публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні» виконана на достатньо високому рівні, має наукову і практичну цінність, є завершеною науковою працею, в якій отримані науково-обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують актуальну наукову проблему в галузі науки державного управління з теоретико-методологічного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій щодо напрямів удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні. Наукові

положення, висновки та практичні рекомендації, що знайшли відображення у дисертаційній роботі є значущими для науки державного управління.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація на тему: «Механізми публічного управління та адміністрування у сфері цивільного захисту в Україні» відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, що затверджений Постановою КМУ від 17.11.2021 р., №1197, а її автор – Кропивницький Віталій Станіславович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

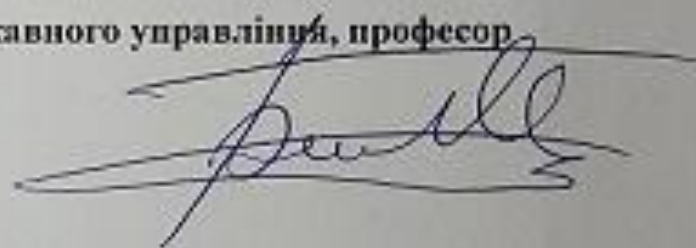
Офіційний опонент

**Заступник начальника навчально-методичного центру –
начальник відділу методичного забезпечення навчального процесу**

Національної академії Національної гвардії України

доктор наук з державного управління, професор

полковник

Сергій БЕЛАЙ

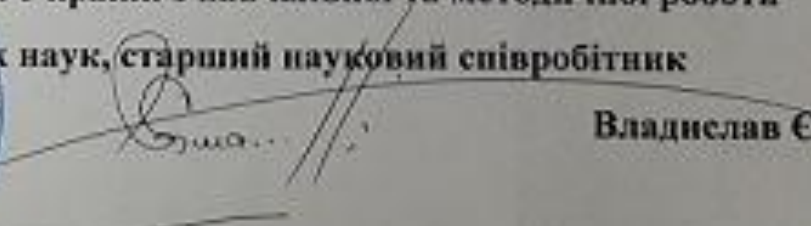
Підпис професора С. Беляя засвідчую

Перший заступник начальника Національної академії

Національної гвардії України з навчальної та методичної роботи

кандидат військових наук, старший науковий співробітник

полковник

Владислав ЄМАНОВ